

8. tétel: A globalizáció fogalma, folyamata. A globális világ kihívásai és ellentmondásai

A globalizáció jelentése: a fejlett nyugati technológiák, a demokratikus társadalmi berendezkedés, ami a nyugati civilizáció eredménye, elterjed az egész világon (a glóbuszon).

Olyan a 20. században felerősödő, és napjainkban is tartó folyamat, amelynek során a világban a nyugati civilizáció hatására **egységesedés** megy végbe a gazdaságban, a pénzügyi életben, kultúrában stb.

Pl.: ugyanazok a termékek, márkák, ételek (McDonald's), filmek (Hollywood), zenék, technológiák (mobil, laptop, Ipod), üzletláncok (Tesco, Lidl...) elérhetők mindenütt a világon.

Az államok és egyes területek közötti kapcsolatok egyre erősebbek, és kölcsönös függés alakul ki. A nemzetállami keretek egyre kevésbé alkalmasak a gazdasági és társadalmi folyamatok kezelésére.

A globalizáció, tetszik vagy sem a kapitalizmus jelenkori formája, a tőke mozgásoknak a világot átérő tevékenysége, az áruk és a munkaerő szabad mozgása. Egyesek szerint áldás, az egységes jóléti világhoz vezető út, mások úgy vélik, átok.

A világ kultúrája, gazdasága és infrastruktúrája integrálódik (egységesedik) egy egésszé.

Annyi biztos, hogy a globalizáció nem akaratfüggő, (de bizonyos időtávokon belül némileg befolyásolható) a történelmen átívelő folyamat, aminek kiteljesedése valamikor a nagy földrajzi felfedezésekkel kezdődött, a világkereskedelem és a világpiac kialakulásával folytatódott, az elmúlt tíz évben vált valóban világméretűvé a WTO (Világ-kereskedelmi Szervezet) 1995-ös megalakulása óta és jutott el mai állapotáig.

Más megfogalmazás szerint: a modern világ népeinek növekvő kapcsolatrendszere és kölcsönös függése, melynek következtében egymástól igen távol élő emberek, közösségek is kapcsolatba kerülnek egymással. (pl.: Magyarország 2004. május 1 óta tagja az Európai Uniónak, megszűntek a határok, minden ország számára elérhetők ugyanazok a fogyasztási cikkek)

A gazdasági folyamatok alapos elemzése azt mutatja, hogy a világnak éppen azok a népei a legszegényebbek, amelyek kimaradtak a globalizáció folyamatából. A diktatúrák kapcsolódnak be legkevésbé a globalizáció folyamatába (É-Korea, Kuba, a legtöbb afrikai ország), mondani sem kell, hogy ezek a világ legszegényebb államai.

A globalizáció előnyei közé tartozik Európán belül az egységes váltópénzre való átállás (euro), a szabad munkaerő-áramlás a „láthatatlanná tett” országhatárokon keresztül és az egységes gazdasági-, piaci politika.

Az egyik legmarkánsabb példa a „pozitív” globalizációra a távközlés, a hírközlés, a közlekedés és szállítás robbanásszerű fejlődése. Hiszen gyakorlatilag a világ bármely részével azonnal kommunikálhatunk, eszmét cserélhetünk. Ehetünk eredeti kínai porcelán tálból vasárnap, hétfőn szedett spanyol narancsot vagy venezuelai banánt, illetve ha a frisset jobban szeretjük, elutazhatunk oda, viszonylag olcsón és leszedhetjük magunk. A számítástechnika és Internet elterjedése is globális folyamat, ez a technológia és a hozzá kapcsolódó média sok mindenre jól használható.

A globalizáció kialakulása

Mivel a globalizációt tekinthetjük a globalizációs folyamatok gyűjtőneveként, így ezen folyamatok kialakulásától beszélhetünk róla. Ilyen folyamatok lehetnek:

- Már a Római Birodalom is egy globalizált világ volt: romanizáció: a latin nyelv, a római kultúra terjedése az egész birodalomban, utak, városok létrejötte római mintára a provinciákon is,
- Amerika felfedezése a világkereskedelem kialakulást tette lehetővé,
- az ipar kialakulása (ipari forradalom) és annak elterjedése Európában, majd az USA-ban,

- az infrastruktúra (közlekedés, légit közlekedés - egy nap alatt eljuthatunk a világ legtávolabbi pontjára - fejlődése,
 - az internet elterjedése,
 - az angol nyelv világnyelvvé válása (kulturális globalizáció).
- Ebből következik, hogy nem lehet egy pontos évszámot rendelni a globalizáció kialakulásához.

A globalizáció fokának mérése

Kidolgoztak egy globalizációs-indexet a globalizáció fokának mérésére. Ennek alapján 72 országot rangsoroltak.

A globalizációs index (a globalizáció mértékének mutatói) négy pillére a globalizáció négy területét veszi nyitó alá, majd összegez;

- **Gazdasági globalizáció:** meghatározó mutatói az exportált és importált áruk és szolgáltatások aránya a GDP-hez képest.
- **Pénzügyi globalizáció:** külföldről és külföldre irányuló tőkebefektetések és jövedelmek áramlása a GDP arányában;
- **Személyes kapcsolatok globalizációja:** külföldről érkezők és külföldre utazók aránya az ország népességéhez viszonyítva. Egy főre eső nemzetközi telefonhívások percei. Külföldi átutalások aránya a GDP-hez képest;
- **Technológiai globalizáció:** az internethasználók, a biztonságos szerverek számának egy főre vetített adatai.

A nemzetközi turizmus mutatói alapján például 2000-ben háromszor annyi volt az egy napra eső átlagos utazók száma, mint húsz évvel azelőtt. A külföldi tőkebefektetések 1995 és 1999 között megduplázódtak. **Az index eredménye szerint a "legglobalizáltabb" országok kicsik. Méretük sokkal inkább megköveteli a nyitottságot, az önellátás lehetősége korlátozott, a belső piacon maradás csökkenti a hatékonyságot.** De szerepet játszanak a földrajzi adottságok és a történelmi örökségek is.

A sorrend: Szingapúr, Hongkong, Hollandia. Ez azt jelzi, hogy a kisebb országok a globalizáció igazi győztesei, de rá is vannak kényszerülve, hogy jobban bekapcsolódjanak a nemzetközi kereskedelembé és megnyissák piacaikat a külföldi tőke előtt.

Globalizáció-ellenes mozgalmak

A globalizációt ellenző csoportok szervezkedései, nyilvános fellépései, sőt, nemritkán erőszakos megmozdulásai ma már szinte mindennaposnak számítanak. A gazdasági globalizáció vélt vagy valós hátrányai ellen küzdő csoportok egyre nagyobb publicitást kapnak és egyre több mindent el is érnek.

Ez az alapképlet, ezen belül rengetegféle variáció van, hiszen az ellentábor rendkívül változatos. Közös ideológia és irányítás nincs, mint ahogy közös alternatíva sem. **Egyesek a környezetvédelemre fókuszálnak, mint a Greenpeace.** Mások az emberi jogokért szállnak síkra: a legnevesebb az **Amnesty International.**

Az ellenzők körében a kapcsolattartás eszköze és a legfontosabb fegyver az internet, amit tekinthetünk a globalizáció egyik szüleményének...

A globális világ kihívásai és ellentmondásai

A környezet pusztulása

Az élőlények természetes élőhelyei a világ minden táján pusztulnak. Ennek fő okai: az ember direkt beavatkozása a természetbe (erdőirtások, vízierőművek építése stb.), a civilizáció "természetes" pusztítása (az iparosodás

és a népességnövekedés következtében fellépő, a határokon átlépő víz- és levegőszennyezés és ennek következményei), a nukleáris energia felhasználása következtében bekövetkezett károsodások és a háborúkban bevett környezetpusztító haditechnikák.

A hosszú távú következmények közül a legfenyegetőbbek egyike az "üvegházhatásnak" nevezett globális felmelegedés, melynek oka a légkörbe került nagymennyiségű széndioxid, mely nem engedi a földről a hőt eltávolítani. A hőmérséklet megnövekedésével a sarki jég olvadásának következtében megnőhet a tengerek vízszintje és a tenger melléki országok egy része víz alá kerülhet.

Súlyosbíthatja ezt a helyzetet az "ózonlyuk" növekedése, melynek következtében a Napból érkező ibolyántúli sugárzás káros hatásai felerősödnek.

A harmadik világ legnagyobb környezeti veszélyeinek egyike a háztartási használatra szolgáló tiszta víz hiánya, ami a betegségek, 80 %-át okozza.

A kihívásokra adott egy lehetséges válasz: **a fenntartható fejlődés**

A **fenntartható fejlődés** olyan fejlődési folyamat, ami kielégíti a jelen szükségleteit anélkül, hogy csökkentené a jövő generációk képességét, hogy kielégítsék a saját szükségleteiket. A környezetvédő szervezetek olyan stratégiákon dolgoznak, amelyek kevésbé károsítják a környezetet (szélenergia, geotermikus energia, napenergia), ugyanakkor képesek fenntartani ezt a fejlődési ütemet.

Felborult egyensúly Észak és Dél között (óriási fejlettségbeli különbségek): demográfiai robbanás

A világ demográfiai (népesedési) helyzetét pillanatnyilag rendkívül nagy eltérések jellemzik. Az északi félteke ipari országaiiban a népesség egy csökkenő tendenciát mutat. A Dél elmaradott országai viszont ijesztő, ha ugyan nem "öngyilkos" demográfiai robbanást élnek át.

A népesség változásában két ellentétes tendencia figyelhető meg. A fejlettebb államokban alig nő (esetenként még csökken is pl. Németország, Írország, Magyarország, Lettország, Észtország) a lakosság száma, míg a fejletlenebb régiókban igen dinamikus emelkedik a számuk. A legmagasabb növekedési ráta Afrikában figyelhető meg.

Migráció: a menekültek

Korunk egyik legsúlyosabb problémája, hogy háborúk, polgárháborúk, gazdasági okok miatt milliók kénytelenek elhagyni lakóhelyüket. Döntő többségük a déli országok polgára, akik a fejlett északi régiókba igyekeznek (illegális módon).

Terrorizmus

A mai terrorizmus alapvetően etnikai-vallási és szeparatista (elszakadási törekvések pl.: a csecsenek önálló államot akarnak létrehozni, és leszakadni Oroszországról) indíttatású.

Legjelentősebb, legveszélyesebb megjelenési formája az „iszlámista”, „dzsihadista” terrorizmus, amely egyfajta muszlim vallási fundamentalizmushoz (modernizáció-ellenesség) kapcsolódik. Legismertebb példa erre az Al-Kaida terrorszervezet által 2001. szeptember 11-én az Amerikai Egyesült Államok területén eltérített utasszállító repülőgépekkel végrehajtott támadássorozat.

A bostoni merényletet szeparatista csecsen merénylők követték el.